

19. *Кисіль В. І.* Питання публічного порядку і законодавче регулювання в міжнародному приватному праві. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія»*. 2001. Том 19, Спец. вип., ч. 1. С. 212–220.
20. *Zhilsov A. N.* (1995) Mandatory and Public Policy Rules in International Commercial Arbitration. *Netherlands International Law Review*. Vol. 42. Issue 1. P. 81–119.
21. *Назуш О. М.* Доктрини публічного порядку у міжнародному приватному праві: ретроспективний аналіз. *Правова держава*. 2012. № 15. С. 258–263.
22. *Ребриш Б. Ю.* Застереження про публічний порядок та застосування іноземного законодавства у справах щодо захисту від недобросовісної конкуренції. *Право і суспільство*. 2017. № 1. С. 63–72.
23. *Шулаков А. А.* Принципы голландской коллизионной доктрины и законодательство США и европейских стран по международному частному праву. *Lex Russica*. 2016. № 11 (120). С. 117–125.
24. *Mosconi F.* (1989) Exceptions to the Operation of Choice of Law Rules. *Recueil des Cours: Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Vol. 217. P. 19–203.
25. *Крохалев С. В.* Категория публичного порядка в международном гражданском процессе. Сравнительное исследование на основе правовых систем России и Франции : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.15. Екатеринбург, 2005. 253 л.
26. *Звягіна І. Н.* Питання публічного порядку під час визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні. *Приватне та публічне право*. 2018. № 1. С. 25–28.
27. *Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA (Case C-38/98) [2000] ECR I-2973, para. 29. CURIA — Cour de justice de l'Union européenne.* URL : <http://bit.ly/37Cjt0I>.
28. *Nagush O. N.* Public policy clause in private international law. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*. 2014. Т. 19. Вип. 4 (25). С. 84–90.

Федосєєва Тетяна Романівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри приватного права Національного
університету «Києво-Могилянська академія»

ДО ПИТАННЯ ПЕРСПЕКТИВ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ВИЗНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ ПРО РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ

Інтеграційні та деінтеграційні процеси у Європі та світі в цілому, міжнародна міграція, загальносвітова тенденція підвищення мобільності населення та інші фактори, зумовлюють потребу у своєчасному перегляді та адаптації наявних інструментів вирішення питань сімейно-правового характеру, зокрема, і щодо визнання рішень іноземних судів про розірвання шлюбу.

Колізійні норми щодо розірвання шлюбу є складовою норм внутрішнього законодавства держав, містяться в міжнародних угодах, зокрема, у договорах про правову допомогу, конвенціях і направлені вони на подолання різноманітних неузгодженостей, що виникають через відмінності врегулювання відносин розірвання шлюбу. У цьому напрямку дуже важливим є забезпечення уніфікації колізійного регулювання розірвання шлюбу, що є досить складним завданням, якщо врахувати, що інколи відмінності є настільки глибокими, що шлюб, розірваний в одній державі, продовжує вважатися укладеним в іншій.

Закон України «Про міжнародне приватне право» встановлює порядок урегулювання приватноправових відносин, які хоча б один із своїх елементів пов'язані з одним або кількома правопорядками, іншими, ніж український правопорядок. Питання визнання рішень іноземних судів в Україні, зокрема, і про розірвання шлюбу, регулюється положеннями Цивільного процесуального кодексу України (гл. 2 розд. IX). Так, відповідно до ч. 1 ст. 471 Цивільного процесуального кодексу України рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, визнається в Україні, якщо його визнання передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності.

Як показує аналіз судової практики клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, як правило, задовольняються. Щодо визнання таких рішень за принципом взаємності можна прослідкувати більшою мірою позитивні, ніж негативні тенденції відмови/задоволення відповідних клопотань [наприклад, 1; 2; 3].

Разом з тим, Гаазька конвенція про визнання розлучень та рішень щодо окремого проживання подружжя від 1 червня 1970 р. (Гаазька конвенція 1970 року), наразі Україною не ратифікована, попри те, що робота у цьому напрямку ведеться.

Наявність на цей час договорів про правову допомогу Україні з окремими державами-учасниками Гаазької конвенції 1970 року не охоплює всіх питань, які можуть бути вирішені участю у ній. Наприклад, договором між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах регламентовано тільки питання вибору права та компетентного органу для проведення розірвання шлюбу (ст. 26) [4].

Гаазька конвенція 1970 року застосовується до визнання в одній Договірній Державі рішень про розлучення та про окреме проживання подружжя, винесених в іншій Договірній Державі, у результаті судового чи іншого провадження, офіційно визнаного в тій Державі і такого, що

має в ній законну силу. Ця конвенція не застосовується до встановлення вини чи до додаткових приписів, які містяться у рішенні про розлучення або про окреме проживання подружжя, зокрема до приписів, що стосуються майнових зобов'язань або опіки над дітьми (ст. 1).

Основні умови визнання рішень про розлучення та про окреме проживання подружжя визначено у ст. 2 Гаазької конвенції 1970 року (прив'язки до місця проживання, його тривалості та до громадянства). Органи Держави, в якій запитується визнання рішення про розлучення або про окреме проживання подружжя, не розглядають по суті справи, крім тієї частини, що може виявитися необхідною для застосування інших положень цієї Конвенції (ст. 6).

Важливими для оптимальної реалізації прав громадян є положення ст.ст. 11 та 17 Гаазької конвенції 1970 року. Так, Держава, яка зобов'язана визнати розлучення відповідно до цієї Конвенції, не може перешкоджати новому шлюбу кожного з подружжя на тій підставі, що право іншої держави не визнає такого розлучення (ст. 11). Ця Конвенція не перешкоджає застосуванню в договірній державі норм права, які є більш сприятливі для визнання рішень про розлучення або про окреме проживання подружжя, що винесені за кордоном (ст. 17).

Позитивно можна відмітити також право розсуду Договірних Держав на відмову у визнанні рішення про розлучення або про окреме проживання подружжя, якщо таке визнання явно несумісне з їх публічним порядком (ст. 10).

У ЄС питання щодо визнання та виконання рішень про розлучення є окремо врегульованим, у зв'язку із чим представляє інтерес пояснювальний звіт, підготовлений доктором Алегрією Боррас (*Dr Alegria Borrás*) [5]. У ньому відзначено те, що було проведено повне обговорення питання потреби ЄС у конвенції про юрисдикцію, визнання та виконання рішень у судових справах. Деякі держави-члени, які були сторонами Гаазької конвенції 1970 року висловили задоволення результатами, досягнутими шляхом її застосування. Проте інші держави-члени, які не були учасниками Гаазької конвенції 1970 року, заявили, що вони не готові стати її учасниками. Існували три основні аргументи на користь розгляду переваг розробки нової конвенції в європейському контексті, які полягали у прагненні запровадити єдині стандарти юрисдикції, сучасні правила визнання та виконання рішень про розлучення між державами-членами ЄС та уникнути паралельних процедур у різних державах-членах. Укладення такого акту цілком узгоджувалось і з положеннями ст. 18 Гаазької конвенції 1970 року.

Наразі спеціальним актом у цій сфері є Регламент Ради (ЄС) № 2201/2003 від 27 листопада 2003 р., яким було скасовано Регламент (ЄС) № 1347/2000 [6].

Регламент Ради (ЄС) № 2201/2003 закріплює співвідношення його положень з окремими багатосторонніми конвенціями. Так, у відносинах між державами-членами цей Регламент має перевагу, серед інших, над Гаазькою конвенцією 1970 року, якщо вона стосується питань, що регулюються цим Регламентом (ст. 60).

Як випливає із преамбули Регламенту Ради (ЄС) № 2201/2003 визнання та виконання судових рішень, винесених у державі-члені, повинні ґрунтуватися на принципі взаємної довіри і підстави для невизнання повинні бути мінімально необхідними (ст. 21). Рішення, винесене в державі-члені, визнається в інших державах-членах без будь-яких спеціальних процедур (розд. III, гл. 1, ст. 21). Однак при цьому закріплено підстави невизнання судових рішень щодо розлучень, серед іншого, якщо таке визнання явно суперечить державній політиці держави-члена, в якій вимагається визнання (розд. III, гл. 1, ст. 22).

Регламент Ради (ЄС) № 2201/2003 не застосовується до Данії (яка є учасником Гаазької конвенції 1970 року), Сполучене Королівство та Ірландія, взяли участь у його прийнятті та застосуванні.

Принагідно слід звернути увагу на відповідні відносини, пов'язані із угодою BREXIT. У зв'язку із виходом із ЄС підготовлено проект акту про юрисдикцію та судові рішення (сім'я), 2019. Безумовно, це лише проект, однак він ілюструє загальні тенденції, які варто брати до уваги. Зокрема, положеннями цього проекту передбачається відміна дії низки актів ЄС, серед іншого, Регламенту Ради (ЄС) № 2201/2003 [7]. Вказане означає, фактично, відновлення ефективності для Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії Гаазької конвенції 1970 року як інструменту.

Гаазька конвенція 1970 року і наразі охоплює коло учасників з різними правовими системами регулювання питання розлучення або окремого проживання подружжя, що дозволить у разі приєднання до неї України забезпечити визнання відповідних рішень у Договірних Державах, а потенційне розширення числа учасників Гаазької конвенції 1970 року робить таку участь перспективною. Як визначено у ст. 1 Статуту Гаазької конференції з приватного міжнародного права, її метою є прагнення до поступового об'єднання норм міжнародного приватного права [8].

Враховуючи те, що Гаазька конвенція 1970 року стосується лише визнання в Договірних Державах рішень про розірвання шлюбу та окреме проживання подружжя і не містить, власне, колізійних правил щодо розірвання шлюбу, встановлення окремого проживання подружжя

і порядку прийняття відповідних рішень, це робить її доволі простим та ефективним інструментом такого визнання.

Враховуючи вище зазначене, приєднання України до Гаазької Конвенції 1970 року може стати позитивним кроком, направленим на забезпечення на міжнародному та національному рівні належної реалізації прав громадян у сфері сімейних відносин, зокрема, щодо визнання рішень про розлучення і про окреме проживання подружжя та який сприятиме налагодженню зв'язків між уповноваженими органами Договірних Держав.

Список використаних джерел

1. Постанова Верховного Суду від 31.10.2018 р. у справі № 127/10583/17 за заявою представника ОСОБА_1 — ОСОБА_4, звернувся до суду із клопотанням про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77763384>.
2. Ухвала Франківського районного суду м. Львова від 29.11.2017 р. у справі № 465/6176/17 за клопотанням ОСОБА_1 про визнання й виконання рішення іноземного суду в Україні. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71137972>.
3. Ухвала Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 04.10.2018 р. у справі № 331/4939/18 за клопотанням ОСОБА_1 про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76908829>.
4. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 10.01.2011 р. *Верховна Рада України*. *Законодавство України*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_174.
5. Explanatory Report on the Convention, drawn up on the basis of Article K. 3 of the Treaty on European Union, on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Matrimonial Matters (approved by the Council on 28 May 1998) prepared by Dr Alegria Borrás Professor of Private International Law University of Barcelona. *EUR-Lex*. URL : <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51998XG0716:EN:HTML>.
6. Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000. *EUR-Lex*. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32003R2201>.
7. Draft Legislation: The Jurisdiction and Judgments (Family) (Amendment etc.) (EU Exit) Regulations 2019. *Legislation.gov.uk*. URL : <http://www.legislation.gov.uk/ukdsi/2019/9780111176610>.
8. Statute of the Hague Conference on Private International Law [Entry into force: 15-VII-1955]. *Hague Conference on Private International Law*. URL : <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text>.

